

При организации сетевого проекта выявляются следующие трудности: большие временные затраты, особенно если автор проекта – учитель; дополнительные организационные вопросы и работа с родителями учащихся или их законными представителями; самостоятельное изучение учителем электронных ресурсов и платформ; обязательное наличие сети Интернет и компьютера.

Для более эффективного применения образовательных ресурсов сети Интернет в обучении учащихся начальной школы наилучшим решением будет начать подобную работу с первого класса. Поэтому в 2019/2020 учебном году обучение учащихся первого класса государственного учреждения образования «Гимназия № 3 г. Бобруйска» происходило при непосредственном сопровождении электронного ресурса, оформленного в виде блога «Умный первоклассник»[1], а в 2020/2021 учебном году – «Умный второклассник», взаимосвязанных между собой, что позволяет при необходимости обращаться к материалам, изученным в первом классе.

Список литературы

1. **Гущарина, Н. А.** Применение ресурсов сети Интернет в обучении учащихся первых классов / Н. А. Гущарина / ВуProject 2020: сборник цифровых материалов III Международной неоконференции / Н. П. Макарова (отв. ред.). – Гродно: ГрГУ, 2020. – 198 с. – Рус. – Деп. в ГУ «БелИСА» 30.10.2020 № Д202027. – Режим доступа: <https://kr.grsu.by/mod/forum/discuss.php?d=72#p823>. – Дата доступа: 10.07.2020
2. **Гущарина, Н. А.** Речевая активность учащихся четвёртого класса на уроках русского языка в современных условиях / Н. А. Гущарина // Коммуникативное пространство и речевое поле в языке и речевой деятельности: сб. материалов Респ. заоч. науч.-практ. конф., г. Брест, 21 марта 2019 г. / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина; науч. ред. Г. М. Концевая. – Брест: БрГУ, 2019. – С. 25–27.
3. **Львов М. Р.** Методика преподавания русского языка в начальных классах / М. Р. Львов, В. Г. Горецкий, О. В. Сосновская. – М.: Издательский центр «Академия», 2007 г. – 464 с.
4. **Львов, М. Р.** Методика развития речи младших школьников: Пособие для учителя / Л. В. Львов. – М.: Просвещение, 1985. – 176 с.
5. **Рамзаева Т. Г.** Методика обучения русскому языку в начальных классах / Т. Г. Рамзаева, М.Р. Львов. – М.: Просвещение, 1979. – 367 с.
6. **Соловейчик М. С.** Русский язык в начальных классах: Теория и практика обучения / М. С. Соловейчик, П. С. Жедек, Н. Н. Светловская и др. – М.: Издательский центр «Академия», 1997. – 302 с.

ӘОЖ 34.09

ҚҰҚЫҚТЫҚ НИГИЛИЗМ: ЖЕҢУ ЖОЛДАРЫ

Диханбай А. А. – 7М04201-құқықтану мамандығы бойынша магистратурада білім алушы, Қазтұтынуодағы Қарағанды университеті.

Мақала тақырыбының өзектілігі қоғамының ауысуы, нарықтық қатынастар өмірдің барлық салаларында өзгерістерге әкелді, олар: экономикалық, саяси, әлеуметтік, рухани өзгерістер. Сөзсіз оның бір қатары, өткір әлеуметтік проблемалардың бірі – жастардың құқықтық нигилизмі, қалыптасу буының өзгеруі. Қазақстан өзін құқықтық мемлекет ретінде орнықтырғандықтан ондағы қоғамда оған лайық болуы тиіс.

Кілт сөздер: нигилизм, құқықтық нигилизм, әлеуметтік өзгерістер.

«Нигилизм» термині латынның «NIHIL» сөзінен шыққан, ол «ештеңе» дегенді білдіреді. Бұл терминді алғаш рет неміс философы Фридрих Генрих Якоби (1743-1819) қолданған [1].

Нигилизм әлеуметтік құбылыс ретінде сипатталады:

- жалпы қабылданған, объективті (абсолютті) құндылықтарға күрт сыни, өте теріс көзқарас;
- максималистік көзқарас, қарқындылық, ымырасыздық;
- оң бағдарламамен байланысты емес;

Қандай құндылықтар жоққа шығарылғанына байланысты нигилизм саяси, діни, моральдық және тағыда басқалары болуы мүмкін.

Құқықтық (заңды) нигилизм – бұл заңды әлеуметтік құндылық ретінде тану және заңға, заңдарға, заңдылыққа теріс көзқараспен, құқықтың қажеттілігіне, оның мүмкіндіктеріне, әлеуметтік пайдалылығына сенімсіздіктен көрініс табады.

«Құқықтық нигилизм дегеніміз не?» деген сұраққа жауап береміз.

Құқықтық нигилизм – барлық мемлекеттердің ортақ мәселесі. Өкінішке орай, Қазақстан бұл жерде де ерекшелік емес. Әдебиетте құқықтық нигилизмнің әртүрлі анықтамалары бар, бірақ олардың

барлығын қорытындылай келе, біз бұл терминге келесі анықтама бере аламыз: бұл заңға теріс көзқараспен және заңдарды құрметтемеумен, заңның үстемдігіне, жақсы өмір сүру мүмкіндігіне сенбеумен көрінетін қоғамның санасы. Құқықтық нигилизм экономикалық саладағы қылмыстар мен құқық бұзушылықтардың келесі түрлерін тудырады: қаржылық алаяқтық, ақшаны жылыстату, банктік алаяқтық, жалған кәсіпкерлік (бір күндік жалған фирмаларды құру және пайдалану), жалған банкроттық, салық салудан жалтару. Алайда, құқықтық нигилизмнің ең қауіпті салдары-сыбайлас жемқорлық-біздің мемлекетіміз бен қоғамымыздың басты мәселесі. Сыбайлас жемқорлық мемлекет экономикасына нұқсан келтіретін экономикалық қылмыстар мен қаржылық алаяқтық үшін жазасыздық режимін жасайды.

В.Ю. Деминованың пікірінше, «Құқықтық нигилизм – бұл бағыт қоғамдық-саяси ой. Әлеуметтік және жеке құқықтың құндылығы және реттеудің ең аз жетілдірілген әдісі болып саналатын әлеуметтік қатынастар». «Мемлекет және құқық теориясы» оқулығында қарастырылып отырған тұжырымдаманың қысқаша анықтамасы: бұл теріс заңға қоғамдық ұйымдардың құқықтық нысандарына қатынасы қарым-қатынас.

Халықтың едәуір бөлігінің арасында, болып жатқан жағдайға, көптеген фактілер мен шындық құбылыстарына теріс көзқарас басым. Келіспеушілік толығымен басылмайды, бірақ оны шешу жолдары бар. Қоғамның рухани және моральдық негіздері бұзылады, тұтынушылық, ақшаға табыну, идеал материалды жоққа шығарады. Тиісінше, адамның беделі, оның әлеуметтік рөлі және тану критерийлері өзгерді. Қоғамдық пікір моральдық нормалардың бұзылуына аз сезімтал болды. Кеңес үкіметі ұзақ уақыт бойы қоғамындағы құқық барлық жағынан төмендеді, онда шынайы демократиялық және жалпыға бірдей танылған іргетас институты, жоғары әлеуметтік және мәдени құндылық көрінбеді. Құқық, керісінше, кез-келген «лайықты» мемлекетке тән қажетті сәндік безендіру, ресми атрибут ретінде шыдады. Шынында да, сталиндік Конституцияда және басқа да кейбір актілерде жеке адамның құқықтары мен бостандықтары, оған қол сұғылмаушылық кепілдіктері, қоғамдық істерге қатысу және тағыда басқалары туралы сырттай демократиялық және адамгершілік нормалар болған. Ол кезде елде заңдылық пен құқық ғибадатханасын ешкім тұрғызып қана қоймай, оның қалай жасалатынын да білмеді – сәулетшілер болған жоқ. Командалық-бюрократиялық жүйе құқықтық нигилизммен күресіп қана қоймай, оған өз жолымен сүйенді, өйткені ол осы жүйеге өте жақсы сәйкес келді. Олар тіпті заңды нигилизм туралы айтқан жоқ, ол жоқ сияқты. Бұл екіжүзділікте, саяси флирттің бір түрі-бұл құбылыстың тамыры. Сталиндік кезеңде құқықтық нигилизм де, құқықтық тоталитаризм де өркендеді. Өйткені, репрессия дөңгелегі заңды түрде айналды, барлық атрибуттары бар «театрландырылған» процестер ойнатылды, тиісті нормалар мен нұсқаулар мұқият сақталды. Құқық клуб ретінде пайдаланылды, оның көмегімен сіз шабуыл жасай аласыз және өзіңізді қорғай аласыз. Бұл дегеніміз, кімнің қолында екеніне байланысты құқық жақсылық пен жамандық жасай алады. Бұл екі ұшы бар таяқ. И.Кант: «Құқық озбырлықты шектеу құралы ретінде де, адамның бостандығын бұзу құралы ретінде де қызмет ете алады». Жоғарыда айтылғандай, қайта құру процестері, тазарту миссиясымен қатар, әлеуметтік-құқықтық нигилизмнің қуатты катализаторы болды, бұл тек осы сынудың таза сыртқы қиындықтарынан ғана емес, сонымен бірге терең (ақылға қонымды) себептерден де туындады.

Көптеген адамдар өткенге деген тұрақты «ностальгияны» сақтайды, КСРО бейнесі әлі де олардың санасында өмір сүреді. «Кезеңдердің ауысуы», миллиондаған адамдардың, соның ішінде «көшбасшылардың» идеологиялық қайта бағытталуы қиын және ауыр, бұл ескі көзқарастар мен қатынастардың бүкіл жүйесін бұзуды, қалыптасқан әдеттер мен дәстүрлерден бас тартуды қамтиды. Дегенмен, режимнің өзгеруі тұтастай алғанда бейбіт, эволюциялық жолмен жүрді. Шығыс Еуропа елдерінде бұл процесс «барқыт төңкерісі» деп аталды. Бүгінгі таңда саяси және мемлекеттік мәселелерді шешудің күш тәсілдеріне қарай ілгерілеу байқалады. Көріп отырғаныңыздай, әлеуметтік нигилизмнің спектрі өте бай және көп қырлы, кемпірқосақтың барлық түстерімен жарқырайды. Қалай болғанда да, ол қоғамның барлық салаларына, оның саяси қапталдарына да, орталығына да соққы берді.

Құқықтық нигилизмнің алдын алу – бұл бағытталған шаралар кешені қолданыстағы құқықтық жүйеге құрметпен қарауды қалыптастыруға, құқықтық ағарту арқылы құқықтық білімді арттыру, ата-аналар, мектеп мұғалімдерінің көмегі арқылы жүзеге асырылуы. А.В. Арбузовтың пікірінше «құқықтық білім берудегі оқушылармен жұмыс түрлері олардың танымдық қызығушылықтарын дамытуға бағытталуы тиіс. Белгілі бір нысандарды таңдаудағы сараланған тәсіл олардың әсер ету тиімділігін қамтамасыз ете алады»

Біз құқықтық нигилизмді жоюды алдымен мектептерден, ағартудан бастау қажет деп есептеймін. Оларға сабақ барысында жұмыс жасата отырып, түсіндіру керек.

Ересек жасөспірімдердегі құқықтық нигилизмнің алдын-алу формалары:

1. Шығармашылық жұмыс түрлері оқушылардың құқықтық (жобаларды ұсыну, газеттер шығару, суреттер мен плакаттар конкурстары).

2. Ересек жасөспірімдермен жұмыс жасаудың жобалық формасы – шығармашылық тапсырманы, презентацияны дайындауды қарастырады, әлеуметтік зерттеулер жүргізу және міндетті түрде материалды ұсыну. Студенттер ұжымдық жұмыс істейді, талқылайды. Жасөспірімдер үшін таныс және

маңызды мәселе, шынайы өмірден бастау керек. Топтың жұмысы барысында пікір ескеріледі және бұл дұрыс болмауы мүмкін, сондықтан мұғалім уақытында талқылау спикерлерге мейірімді және құрметпен қарай отырып, әркімнің пікірін ескеріп түсіндіру жұмысын жүргізуі қажет. Нәтижелерді ұсыну нысаны әртүрлі болуы мүмкін (бұйым, макет, презентация, бейнефильм, мереке, экспедиция және т.б.). Өзі көпшілік алдында ұсыну, аудитория алдында сөйлеу қабілетін тәрбиелейді – ол шешендік дағдыларды дамытады, мінез-құлық тәсілін анықтайды және тағыда басқа қабілеттерді дамытуға көмектеседі.

3. Пікірталас – құқықтық білімді арттыру нысаны. Барлық қатысушылар қойылған талаптарды талқылауға белсене қатысуынан жан-жақты талдау қабілеті дамиды, алынған дағдылар мен жинақталған тәжірибеге сүйене отырып, олар алған ақпаратына байланысты өздеріне түйін жасайды. Болашақ жасөспірімдер болашақ пікірсайыс тақырыбымен, негізгі сұрақтармен, әдебиетпен танысу барысында ізденісте болып ақпарат алмасуды жүзеге асырады. Бұл уақытта мұғалім керек регламентті белгілеу, барлық баяндамаларды тыңдау, өз ұстанымыңызды дәлелдеуін, пікірталастың соңында қорытындысын тыңдап, тұжырымдар жасауы қажет. Егер мұғалім кез-келген адамның ұстанымы мен пікірін құрметтесе болғаны.

4. Ойын формалары – рөлдік және іскерлік ойындар, талқылау және осы өмірден алынған күрделі жағдайлар, немесе көркем әдебиет көздері, сот іс-әрекеттерін қою, заңнамалық жағдайларды қою. Ойын әдісі тақырыптың анықтамасын болжайды, қатысушылардың құрамы, олардың арасындағы рөлдерді бөлу, ойынға қатысушылардың ықтимал ұстанымдары мен мінез-құлқын талқылауға болады. Ойынға қатысушылардың мінез-құлқы және ұжымдық талқылау арқылы таңдау бұл жағдай үшін ең жақсы әрекет әдісі. Қойылымдарды және рөлдік ойындар оқыту процесі, мектеп оқушыларының ақпаратты өз бетінше іздеу, жауапты іске деген көзқарас, ұжымда жұмыс істеуге, білдіруге және өз пікіріңізді жақсы қорғаудың өзі құқықтық нигилизмді жоюдың алғышарты бола алады.

Құқықтық нигилизмді жоюдың жалпы қоғамдық жолдары да тиімді болып келеді. Құқықтық нигилизмді жеңудің негізгі жолдары: азаматтардың жалпы және құқықтық мәдениетін, олардың құқықтық және моральдық санасын арттыру; заңнаманы жетілдіру; құқық бұзушылықтардың және ең алдымен қылмыстардың алдын алу; заңдылық пен құқықтық тәртіпті, мемлекеттік тәртіпті нығайту; жеке адамның құқықтарын құрметтеу және жан-жақты қорғау; халықты жаппай оқыту және құқықтық тәрбиелеу; жоғары білікті заңгер кадрларды даярлау және т. б.

Құқықтық нигилизмді жеңудің перспективалы жолы болуы мүмкін деп ойлаймын және ол құқықтық тәрбие. Құқықтық тәрбие құқықтық нигилизммен күресте маңызды рөл атқарады. Өйткені құқықтық тәрбие заңға құрметпен қарауды қалыптастырады, сана мен жауапкершілік сезімі, озбырлыққа, сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілікті қалыптастыра алады. Азаматтардың құқықтық санасы мен құқықтық мәдениетінің деңгейін арттыру ой-санасы құқықтық нигилизмге қарсы тұратындай тұлғаны тәрбиелеуге көмектесуі әбден мүмкін. Ал құқықтық мәдениет-бұл прогрессивті құндылық бөлігі, құқықтық жүйенің қазіргі және тарихи болмысы. Құқық бұзушылықтардың алдын алу бойынша тұрақты жұмыс жүргізу қажет. Құқықты жалпыға бірдей насихаттау жолымен халықты ағарту және құқықтық тәрбиелеу, бұқаралық ақпарат құралдары (журналдар, радио, теледидар, интернет) арқылы ақпарат ұсыну, құқықтық азаматтарды жаппай оқыту, кәсіби құқықтық білім беруді реформалау, сондай-ақ құқықтық мәселелер бойынша әдебиеттерді басып шығару және тарату арқылы (танымал және тағы да басқа тәсілдерді қолдану). Құқықтық нигилизмді жеңудің келесі маңызды қадамы болуы мүмкін ол сот реформасы, өйткені қазіргі құқықтық нигилизм азаматтардың сот билігінің тәуелсіздігі, бейтараптығы және объективтілігі сенімсіздігімен байланысты. Тағы бір себебі, адамдардың заң бұзушылықтарға байланысты сотқа жүгінгісі келмеуі. Еңбек және әлеуметтік құқықтар бойынша, соттар құқықтық сын-қатерлерге жауап беруі керек, кей кезде соттардың өздері де жеткілікті дайын емес.

Құқықтық мәдениет құқықтық санамен тығыз байланысты, оған сүйенеді, бірақ ол құқықтық санадан гөрі кең, өйткені ол психологиялық және идеологиялық элементтерді ғана емес, сонымен бірге заңды маңызды мінез-құлықты да қамтиды. Құқықтық мәдениет мыналарды қамтиды:

- 1) құқықтық ойлау мен құқықтық шындықты сезімдік қабылдаудың белгілі бір деңгейі;
- 2) халықтың заңдарды тиісті дәрежеде білуі;
- 3) құқық нормаларын, олардың беделін құрметтеудің жоғары деңгейі;
- 4) құқық шығармашылығы және құқықты іске асыру процестерінің сапалық жай-күйі болып табылады;

5) құқықтық қызметтің ерекше тәсілдері (құқық қорғау органдарының жұмысы, конституциялық бақылау және т.б.);

6) адамдар жасаған рухани және материалдық игіліктер түріндегі құқықтық қызмет нәтижелері (заңдар, сот практикасы, заңнама жүйесі және т.б.)

Бұл бөлімдердің әрқайсысын жеке деңгейде де, әлеуметтік деңгейде де қарастыруға болады. Жеке тұлғаның құқықтық мәдениеті – бұл құқықты білу және түсіну, сондай-ақ оған сәйкес әрекет ету. Жеке тұлғаның құқықтық мәдениеті дегеніміз – адамның құқықтық білімі, оның ішінде құқықтық сана, құқықты пайдалану қабілеті мен дағдылары, оның мінез-құлқының құқықтық нормалардың талаптарына бағынуы.

Қоғамның құқықтық мәдениеті – бұл қоғамның құқықтық санасы мен құқықтық белсенділігінің деңгейі, құқықтық нормалар мен құқықтық қызметтің прогрессивтілік деңгейі. Құқықтық мәдениетті қалыптастыру жолдарын қарастыратын болсақ. Мәдениет субъектісіне қарай үшке бөлінеді: қоғамдық; топтық; жеке.

Осы субъектілер ішіндегі ең маңыздысы жеке тұлға болып табылады. Біз оның құқықтық мәдениеті мен санасын өзгертетін болсақ топтың да қоғамның да санасын өзгерте аламыз, яғни құқықтық нигилизмнің жойылуына ықпал етеміз. Құқықтық мәдениетті қалыптастыру мақсатында кәсіби заңгерлердің қоғамда көп болуы қажет.

Біз жастарға мектеп кезінен бастап олардың мәдениеті мен құқықтық санасын жоғарылатып отырып, олардың нигилизмге деген көзқарасын қалыптастырумыз керек. Мемлекеттік жастар саясатының негізгі бағыттары:

- 1) қолжетімді және сапалы білім беруді қамтамасыз ету, ғылыми-техникалық әлеуетті дамыту;
- 2) денсаулықты сақтау және нығайту, саламатты өмір салтын қалыптастыру;
- 3) жұмысқа орналасу мен жұмыспен қамту үшін жағдайлар жасау;
- 4) жастар арасында кәсіпкерлік қызметті дамыту үшін жағдайлар жасау;
- 5) жас отбасылар және жұмыс істеп жүрген жастар үшін қолжетімді тұрғын үй жүйесін дамыту;
- 6) құқықтық мәдениет деңгейін арттыру, сыбайлас жемқорлық көріністеріне төзбеушілікке тәрбиелеу;
- 7) экологиялық мәдениетті қалыптастыру;
- 8) дарынды жастарды дамытуға жәрдемдесу;
- 9) мәдени бос уақыт пен демалыс үшін жағдайларды қамтамасыз ету болып табылады [2,12,].

Құқықтық сана құқық қолданумен тікелей байланыста және арақатынастары өте тығыз. Құқық қолданатын мемлекеттік орган, лауазымды тұлға құқықтық сана деңгейін пайдалана отырып, өз құзыры шеңберінде арнайы нормативтік-құқықтық кесімдер, шешімдер, үкімдер, бұйрықтар шығарады. Сонымен қатар құқық салаларында көрсетілген қағидалар құқықтық сананың негізгі талаптары болып саналады. Мысалы, Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу кодексінің 16-бабы: «Судья істе бар дәлелдемелерді олардың жиынтығымен әділ, жан-жақты және толық қарауға негізделген өзінің ішкі сенімі бойынша бағалайды, бұл орайда ол заң мен ар-ұятты басшылыққа алады» [3].

Бұл норма судьяны істі «жан-жақты», «толық» қарауға міндеттеп тұр және заң судьяға дәлелдемелерді «өзінің ішкі сенімі бойынша» бағалауға, бұл күрделі жағдайда тек «заң мен ар-ұятты басшылыққа алуды» міндеттеп тұр. Құқық қолдану барысында да, яғни әділ шешім қабылдау үшін, судья заңға бағынып, ар-ұяттың негізінде шешім шығару тиістігі көрсетілген. Ал, әділеттілік әрқашан жоғары, кәсіби дәрежедегі құқықтық сананың қалыптасуын талап етеді.

Нигилизмге қарсы иммунитеті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі уақыттағы әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз, оны практикада қолдана білу машығын арттыру қажеттілігі бар. Қазақстан 2050 стратегиясы бойынша жаңа білім бер саласындағы жұмыстар жүргізте отырып, білім беруде жаңа әдістерді қолдануға көшу керек екендігі баса айтылды. Кез келген мамандық иелерінің өзіне тиесілі құқықтары мен міндеттерін біле отырып, өзінің мүдделерінің қорғалатындығына сенімді болуы да маңызды. Адамдардың өзара құқықтық мәдениеті мен санасын қатар дамуына ықпал ету қажет.

Қоғамда болып жатқан тәртіпсіздікке төзбеушілікке көзқарасын қалыптастырып, дамыған қоғамның адамы барлық жерде тәртіп пен реттілік орнатуда жеке өз басынан басталатындығын білуі. Біз ең ұсақ құқық бұзушылықпен, бұзақылықпен, мәдениетсіздікпен ымыраға келмеуіміз керек, өйткені, осының өзі қоғам тыныштығын бұзады, өмірдің сапасына селкеу түсіреді. Тәртіпсіздік пен бетімен кетушілікті сезіну одан да елеулі қылмыстарға жол ашады. Ұсақ құқық бұзушылыққа төзбеу ахуалы – қоғамдық тәртіпті нығайтуға, қылмыспен күреске бастайтын маңызды қадам.

Біз құқықтық нигилизмді жеңіп, қоғамды қоғамдық тәртіпті қорғау ісіне тартуымыз керек. Біз қоғамдық орындардағы бұзақылық әрекет үшін жеке іс қағазында және резюмде міндетті түрде көрсетілетін және жұмысқа қабылдау, қызмет сатысы бойынша өсіру кезінде ескерілетін жаза қолдануды енгізуіміз керек. Адамның құқықтар бұзылып жатқан кезде оған көмектесу қоғамда қалыпты жағдайға айналуы тиіс. Жемқорлық – жай құқық бұзушылық емес, ол адамдар ортасында құқықтық нигилизмді тудыратын құбылыс. Ол мемлекеттің тиімділігіне деген сенімді сөтінетеді және ұлттық қауіпсіздікке төнген тікелей қатер болып саналады. Жемқорлықтың жолын кезу арқылы біз құқықтық нигилизмнің жолын кесуге мүмкіндік аламыз. Онсыз біз тәртіпсіздікке мүлдем төзбеуді қалыптастыру және жемқорлықты түбірімен жою жөніндегі міндеттерді шеше алмаймыз. Құқықтық саясаттың маңызды мәселесі азаматтардың Конституция кепілдік беретін сот арқылы қорғалу құқын жүзеге асыруы болып табылады. Сонымен бір мезгілде соттардың жұмысын жеңілдету мақсатында дауларды соттардан тыс реттеу институттарын дамытуды жалғастырған жөн. Болмашы мәселелер бойынша дауларды шешу соттардан тыс тәртіппен жүргізілетіндей тетіктер қарастыру қажет. Сот билігінің беделі орындалмаған сот шешімдерінен төмендейді. Осыған байланысты, бұл жағдайды түбегейлі өзгерту жөніндегі шаралар қабылдануға тиіс. Болып жатқан өзгерістер оң ғана емес, сонымен бірге теріс салдарға алып келеді, бұл жаһандану жағдайында құқықтық жүйенің өзгеру проблемаларын талдаудың өзектілігін

және проблемалардың жаһандануынан туындайтын мәселелерді шешудің жолдарын іздеуді қажет етеді.

Құқықтық нигилизмнің ұғымын қарастырып оның пайда болу ошақтарының қайдан қалыптасқанын қарастырдық. Құқықтық нигилизм сөзінің антоними құқықтық мәдениет болып табылады және ол құқықтық нигилизмді жеңу жолдарының ең тиімді әдісі деп есептеймін. Біздің ортамызда құқықтық мәдениет қалыптастыра отырып, бір адамның мәдениетін өзгертетін болсақ оның өзі үлкен жетістік деп ауыз толтырып айта алар едім

Халық заңдарды лайықты білу керек, бұл құқықтық өмірдің бір бөлігі. Сондықтан, адамдар заңды біле алмайтын тәртіп күлкілі және қауіпті... Адам рухани болмыс ретінде жер бетінде құқықтан тыс өмір сүре алмайды. Сондай-ақ, адам қоғамның негізгі құраушы бөлшегі ретінде оның ой-санасының дұрыс қалыптасуымен қабылдау, түсіну қабілеттерін дамыта білу қажет. Адамдар кем дегенде осы ауытқулардың мәні, олардың қоғамдағы рөлі, себептері, көріну формалары, жою жолдары туралы жалпы түсінікке ие болуы керек.

Құқықтық нигилизмді жеңу үшін адамдар өз құқықтарын жетік білулері қажет және оны біліп қана қоймай іс жүзінде қолдана білулері құқықтық қоғам қалыптастырудағы үлестері болады. Болашақ жасөспірімдер өз құқықтарын біліп, өмірде кездесетін, болып жатқан бассыздыққа қарсы тұра алатындай мәдениет қалыптастыруымыз қажет. Әр адам өз орынын біліп, міндеттерін дұрыс, нақты атқаратын болса құқықтық нигилизм атымен болмас еді. Құқыққа деген көзқарас әрқашан әртүрлі және заман ағымына байланысты қилы болып қала бермек.

Әдебиеттер тізімі

1. <https://allrefrs.ru/2-3887.html>
2. **Мемлекеттік жастар саясаты туралы заң.** О государственной молодежной политике. Закон Республики Казахстан – Алматы. ЮРИСТ, 2015. – 12 б.
3. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000377>

ӘОЖ 37.01

БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНА ҰЛТТЫҚ, РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ЕНГІЗУДІҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Дүйсебек Ә. Т. – Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы орта білім институты директорының орынбасары, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, доцент, Нұр-Сұлтан қаласы.

Мақалада қазіргі постиндустриалдық ақпараттық қоғам және жаһандану жағдайында білім беру мазмұнына ұлттық, рухани құндылықтарды кіріктіре отырып, білім берудің тәрбиелік әлеуетін арттырудың маңыздылығы негізделіп, оны жүзеге асырудың ғылыми-әдіснамалық аспектілері баяндалған. Осы тұрғыда материалдық құндылықтар мен рухани құндылықтардың ара-жігі ашылып көрсетіліп, білім мазмұнын жетілдірудегі Абайдың фәлсапалық қағидаларын басшылыққа алу мәселелері көтерілген.

Түйін сөздер: постиндустриалдық ақпараттық қоғам, білім берудің постмодернизм философиясы мен синергетикалық тәсілдемесі, ұлттық, рухани-адамгершілік құндылықтар.

XXI ғасырдағы адамзат өркениетінің жаңа сатысы ол интеллектуалдық ақпараттық өркениет, білім қоғамы. Жаңа өркениетте еңбек ету мен адам тіршілігінің сипаты түбегейлі өзгеріп, қарым қатынастың, энергетиканың, технологияның жаңа түрлері ендірілуде. Бұл адамның мінез құлқының, ділінің, мәдениетінің, қоршаған ортаға көзқарасының, қарым қатынас жасау сипатының, құндылықтарының өзгеруі мен жаңаруын қажет етеді.

Адамзат қоғамын дамытуға екі түрлі көзқарас бар. Оның бірі – неотехнократиялық, бұл жоғары технологиялар мен инновациялық, ғылыми іс-әрекеттерді басым пайдалану, екіншісі – гуманитарлық-экологиялық, бұл адамның рухани потенциалын дамыту және адам мен адам, адам мен табиғат арасындағы үйлесімділікті қолдау. Прогрессивті адамзат осы екі бағытты үйлестіре отырып даму жолын таңдап отыр. Екеуін қатар алып жүргенде ғана адами капитал адамзат үшін құнды және оны алға жетелейді.

Техногендік қоғамды дамытудың, ғылыми-техникалық прогресс жасаудың нәтижесінде адамзат орасан зор материалдық байлыққа, ғажайып техникалық күш қуат құралдары мен энергия және ақпарат көздеріне ие болды, ол жер шары ғана емес космостық кеңістікке ықпал жасай алатындай геологиялық күшке айналды. Бірақ оның материалдық дүниеге әсіре елігуі, қоғамдық қарым-қатынастардың бәсекелестікке лайықталып құрылуы адамдардың иррационалдық құндылықтары мен жан